

Mobilnost delovne sile v EU: nedavni trendi in politike

Povzetek

Uvod

Migracija v državah članicah EU in med njimi je nizka: letna stopnja čezmejne migracije za delovno sposobno prebivalstvo v Evropi (15–64 let) je leta 2010 znašala samo 0,3 % prebivalstva EU–27, pri medregionalni migraciji pa se je zvišala na približno 1 %. Za primerjavo, stopnja migracije v štirih glavnih regijah ZDA je 1,2 %, medtem ko ta stopnja v celotnih ZDA znaša 2,4 %. Kljub temu obstajajo dokazi, da je delež migracijskih tokov v EU vse večji zaradi mobilnih delavcev EU, kar je delno posledica različnih razmer na trgih dela v državah članicah.

To poročilo temelji na podatkih, ki so jih prispevali korespondenti iz 28 držav članic EU in Norveške. Zagotavlja pregled migracijskih vzorcev in trendov v EU (tako med državami kot znotraj njih) med gospodarsko recesijo. Vsebuje tudi pregled nedavnih pobud in ukrepov politike, ki jih izvajajo ali spodbujajo nacionalne, regionalne in lokalne vlade ter socialni partnerji ter neposredno ali posredno olajšujejo medregionalno in čezmejno mobilnost državljanov EU.

Ozadje politike

Kljub gospodarski krizi in povečanju brezposelnosti v nekaterih evropskih državah in regijah še vedno primanjkuje delovne sile ter znanj in spretnosti. Evropska komisija je zato še naprej usmerjena v povečanje geografske mobilnosti kot strategijo za zmanjšanje neskladij med ponudbo in povpraševanjem na evropskih trgih dela. To stališče je poudarjeno v strategiji za rast Evropa 2020 in svežnju o zaposlovanju iz leta 2012, kjer je učinkovita porazdelitev delovne sile v državah članicah EU navedena kot ključno gonilo prihodnje rasti in pomemben mehanizem usklajevanja za izkrivljene trge dela. Mobilnost bi bilo mogoče spodbujati z izmenjavo informacij o prostih delovnih mestih v drugih državah ali regijah. Višja sredstva za evropske službe za zaposlovanje, EURES, bodo iskalcem zaposlitve olajšala

vzpostavitev stika z delodajalci, ki iščejo določena znanja in spretnosti.

Kljub novemu zagonu za spodbujanje geografske mobilnosti na ravni EU, je to na nacionalni ravni pogosto zasenčeno s pomisleki glede negativnih učinkov pritoka migrantov na trg dela. Ti pomisleki vključujejo mogoči socialni damping, morebitno zlorabo sistemov socialnega varstva in finančno breme, ki ga lahko pomenijo nedejavni migranti za sisteme socialnega varstva v državah, ki jih sprejmejo.

Ključne ugotovitve

Kriza je zmanjšala mobilnost znotraj EU, vendar se razmere od leta 2011 znova izboljšujejo. Splošna in delovna čezmejna mobilnost v EU se je neposredno po krizi v obdobju 2008–2010 zelo zmanjšala. Obstajajo dosledni dokazi, da se razmere na področju mobilnosti od leta 2011 znova izboljšujejo, vendar so stopnje mobilnosti še vedno nižje kot pred krizo.

Migracija v države članice EU je vse bolj posledica mobilnosti znotraj EU. V EU se število državljanov tretjih držav, ki delajo, zmanjšuje, število delavcev migrantov EU pa se povečuje. V obdobju 2008–2012 se je število delavcev migrantov povečalo za več kot 800 000 (na 6,6 milijona), čeprav se je zaposlenost na splošno zmanjšala za več kot pet milijonov. Po podatkih raziskave o delovni sili v EU se je delež mobilnih delavcev EU v celotnem aktivnem prebivalstvu v EU povečal z 2,6 % leta 2008 na nekaj več kot 3 % leta 2012.

Kljub temu je mobilnost znotraj EU sorazmerno nizka v primerjavi z mobilnostjo na mednarodni ravni. Kljub politikam EU, ki spodbujajo prosto gibanje, evropski in nacionalni podatki kažejo, da raven mobilnosti ostaja nizka, zlasti v primerjavi z mobilnostjo v ZDA. Jezikovne in kulturne ovire so glavna ovira za čezmejno mobilnost v Evropi.

Tokovi čezmejnne mobilnosti z vzhoda na zahod prevladujejo nad tokovi z juga na sever. Glavni ciljni državi za povečane migracijske tokove iz gospodarstev v težavah južne Evrope in Irske sta Nemčija in Združeno kraljestvo. Na primer, tokovi iz Grčije in Španije so se v obdobju 2007–2011 več kot podvojili. Vendar so še vedno sorazmerno majhni v primerjavi s tokovi iz vzhodnoevropskih držav članic proti zahodu.

Za delavce migrante EU so se razmere na trgu dela med krizo poslabšale v primerjavi z domačimi delavci. Brezposelnost delavcev migrantov EU se je med letoma 2008 in 2012 povečala za 5,5 odstotne točke v primerjavi s 3,3 odstotne točke za domače delavce. Tudi stopnje zaposlenosti so se bolj znižale za delavce migrante EU. Kljub temu je leta 2012 stopnja zaposlenosti delavcev migrantov EU (66 %) ostala višja kot za domače delavce (64,5 %).

Stopnje medregionalne mobilnosti so višje od stopenj čezmejnne mobilnosti. Letne stopnje za čezmejno delovno mobilnost (približno 0,2%–0,3%) so kot okvirni kazalnik nižje od stopenj za medregionalno delovno mobilnost v državah (približno 1% med pomembnimi gospodarskimi regijami).

Medregionalna mobilnost je višja v državah z višjim BDP na prebivalca. Stopnje medregionalne mobilnosti so nižje v vzhodnoevropskih državah članicah in višje v Avstriji, Nemčiji, skandinavskih državah in Združenem kraljestvu. Medregionalna mobilnost se je po krizi povečala v Avstriji, Nemčiji in na Švedskem – v gospodarstvih treh držav članic, v katerih so trgi dela in gospodarstva po krizi najhitreje okrevali, kar kaže na pozitivno korelacijo med mobilnostjo in rastjo.

Smernice politike

- Glede na velike razlike v učinkovitosti trga dela v EU bi okrepljeno prosto gibanje delavcev lahko pomagalo pri odpravljanju neravnovesij in ozkih grl na trgu dela ter zaposlitvi delovno sposobnega prebivalstva v številnih državah članicah.

- Instrumenti nacionalne in regionalne politike, usmerjeni v geografsko mobilnost, niso pogosti niti v državah, v katerih primanjkuje delovne sile. Aktivne politike trga dela, ki iskalcem zaposlitve zagotavljajo finančne spodbude, da se preselijo zaradi zaposlitve, imajo vlogo pri odpravljanju takšnih geografskih neskladij. Po drugi strani pa bi bilo treba pozornost nameniti tudi mogočim odvračilnim učinkom – aktivacijskim „pastem“ (activation „traps“) – ko delavci raje ostanejo v sistemih, kot da bi drugje izkoristili priložnosti za boljše zaposlitev.
- Ocenjenih je bilo zelo malo pobud v nacionalnih politikah, ki neposredno ali posredno spodbujajo geografsko mobilnost. Zato je na voljo malo dokazov o učinkovitosti teh politik. Ocenjevanje takšnih politik bi bilo treba spodbujati, da bi podprli razvoj politik na podlagi dokazov in razširjanje dobrih praks.
- Študije so pokazale, da je pomanjkljivo znanje jezika okolja ena od glavnih ovir pri vključevanju priseljencev, zlasti če se znanje jezika okolja zahteva v skladu z zakonom za dostop do nekaterih zaposlitev. V 14 državah članicah EU so priseljencem v EU brezplačno na voljo jezikovni tečaji, ki se financirajo z javnimi sredstvi. Treba bi bilo proučiti možnosti za izboljšanje dostopa mobilnih delavcev EU do jezikovnega usposabljanja z zagotavljanjem brezplačnih tečajev ali tečajev za majhno plačilo, ki bi se lahko povrnilo ob doseženi določeni stopnji usposobljenosti.
- Treba bi bilo pospešiti izvajanje evropskega okvira kvalifikacij. Težave pri priznavanju tujih kvalifikacij znatno ovirajo čezmejno mobilnost. Medtem ko je verjetno malo manevrskega prostora za razširitev področja uporabe direktive o medsebojnem priznavanju strokovnih kvalifikacij, ker bi to zahtevalo določeno uskladitev učnih programov, pa evropski okvir kvalifikacij s svojim pristopom „skupne valute“ ne zahteva enakega obsega reforme. Evropski okvir kvalifikacij se izvaja prek nacionalnih okvirov kvalifikacij, ki upoštevajo skupni okvir, kar omogoča „prevod“ ravni kvalifikacij ter pomaga nacionalnim delodajalcem in organom razumeti tuje kvalifikacije. Pomembno je ohraniti zagon pri izvajanju evropskega okvira kvalifikacij v državah, ki ga še niso izvedle, čeprav je bilo prvotno predvideno, da bo končan do leta 2012.

Dodatne informacije

Poročilo *Mobilnost delovne sile v EU: nedavni trendi in politike (Labour mobility in the EU: Recent trends and policies)* je na voljo na spletnem naslovu: <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1456.htm>

Za dodatne informacije se obrnite na vodjo raziskav Johna Hurleya na e-naslovu joh@eurofound.europa.eu.